

EL PENSAMENT INTERDISCIPLINARI

Per la teoria del pensament interdisciplinari, tothom hi sent simpatia, però la pràctica poc l'exerceixen. Es reconeix com a fecunda però sempre s'ajorna mitjançant la simple estratègia d'evitar la proximitat de la frontera. Per què hauríem d'afavorir el pensament interdisciplinari?

Diguem per començar que la interdisciplinarietat és necessària perquè la realitat no té la culpa dels successos plans d'estudi que es pacten en escoles i universitats. Però reconeguem de seguida que la interdisciplina és possible, és clar, gràcies a l'existència prèvia de disciplines. No obstant això l'acadèmia tendeix a ocupar els difusos i relliscosos territoris fronterers amb la invenció de noves disciplines, és a dir, tendeix a agreujar el problema forçant l'emergència de nous coneixements purs, per molt que aquests neixin amb cognoms compostos com ara biofísica, bioquímica, geofísica, biomatemàtica, sociobiologia, geoquímica, antropopaleontologia... És a dir: el buit de la frontera tendeix a omplir-se amb noves especialitats que arriben amb els seus propis mètodes, els seus propis llenguatges i les seves pròpies complexitats. Aquesta manera de tractar la interdisciplinarietat no fa que les fronteres existents siguin més permeables, sinó que les multiplica a ritme de plaga.

Com es distingeix una disciplina d'una altra? Aquesta qüestió recorda la de les grans classificacions que han triomfat en ciència: la de les partícules elementals (com a elements que constitueixen els àtoms), la dels àtoms (com a rajoles de la matèria segons Mendeleiev), la dels individus vius (segons Linné, Darwin, Margulis...). Es pot arriscar també una taxonomia del coneixement? Es pot dibuixar un mapa de les regions del coneixement? La teoria matemàtica de conjunts ofereix dues classes de relacions fonamentals per classificar: les d'equivalència (permeten decidir si dos elements pertanyen o no a la mateixa classe) o les d'ordre (permeten ordenar qualsevol parell d'elements). No obstant això, aquestes classificacions no semblen servir de gaire en el cas que ens ocupa perquè el coneixement és necessàriament impur i mestís, és a dir: el coneixement és interdiscipli-

nari per naturalesa, per essència, per definició. No pot no ser-ho, senzillament.

Coneixement és pensament transmissible a altres ments. Per elaborar coneixement a partir d'un pensament es necessiten tres coses: un tros intel·ligible de realitat, un mètode i un llenguatge. El mètode serveix per a reduir quelcom de presumptament infinit (el pensament creat dins d'un intricat de trilions de neurones) a quelcom de necessàriament finit (el coneixement limitat en el temps i enquadrat en l'espai) capaç de travessar la realitat per trobar-se amb una ment receptora. El llenguatge es necessita per a codificar el pensament

emissor en coneixement exportable i per tal de descodificar aquest coneixement en un pensament receptor (la partitura en música, les paraules en poesia, els objectes i fenòmens en museologia, les equacions en física...).

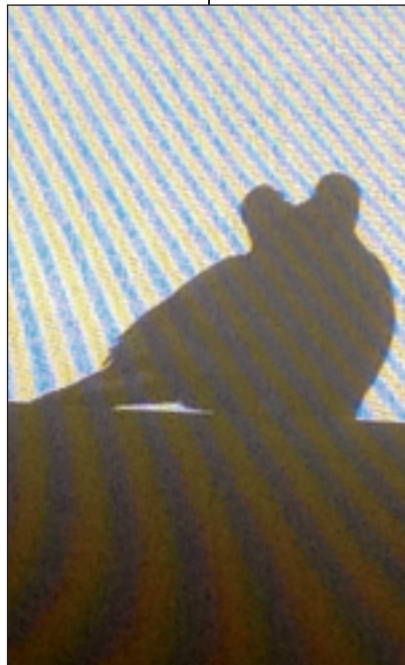
Curiosament, les grans formes de coneixement es classifiquen pel mètode utilitzat i probablement són sempre la combinació mestissa de tres tipus purs (i per tant inexistent en el límit com a formes pures): ciència, art i revelació. Les disciplines científiques al seu torn es classifiquen segons sigui la complexitat dels seus continguts (física, química, biologia...). D'altra banda, les disciplines artístiques es classifiquen segons el llenguatge que s'hi faci servir (pintura, escultura, literatura, cine, teatre...). I, finalment, les discipli-

nes revelades es classifiquen segons sigui l'entitat que té a bé regalar-nos el coneixement (una divinitat, una experiència mística, la pròpia consciència, una tradició...).

Totes les edats creativament glorioses de la història tenen quelcom en comú: el seu tarannà interdisciplinari. Dos exemples: el Renaixement a Florència i a Viena a començament del segle xx. Potser no es pugui forçar l'ambient propici per mitjà d'una política ministerial, però sí que es pot augmentar la probabilitat d'una atmosfera en què el creador s'aficioni a ensumar altres mètodes, a manejar altres llenguatges i a nodrir-se d'altres complexitats.

JORGE WAGENSBERG

Director científic de la Fundació La Caixa, Barcelona

© Jorge Wagensberg